

SOMO II

KUWEPO KWA MUUMBA MWENYE AKILI ZA JUU KUMETHIBITISHWA

Ushahidi Kando na Biblia, Uliochunguzwa Katika Mwanga wa Kimawazo—Nadharia Isiyokubalika—Nadharia Inayoweza kukubalika—Sifa ya Mungu Inayoonekana—Dhana zinazoweza kukubalika.

HATA kwa maoni ya mwenye kutilia shaka, uchunguzi wa busara na wa waziwazi katika kusikojulikana, kwa nuru ya kile kinachojulikana, utamwongoza yule asiyeegemea upande wowote, mwenye akili katika mwelekeo wa ukweli. Bado ni dhahiri kwamba bila ufunuo wa moja kwa moja wa mipango na makusudi ya Mungu, wanadamu wangeweza tu kukadiria ukweli, na kufikia hitimisho lisilo na kikomo. Lakini acheni kwa sasa tuweke kando Biblia, na tuangalie mambo kwa mtazamo wa akili pekee.

Anayeweza kutazama angani kwa darubini, au hata kwa macho yake ya kawaida tu, na kuona huko ukubwa wa uumbaji, ulinganifu wake, uzuri, mpangilio, upatano na utofauti wake, na bado akashuku kwamba Muumba wa haya ni mkuu sana kumliko, aidha katika hekima na nguvu, au ni nani awezaye kudhania kwamba utaratibu huo wote ulijitokeza tu yenyewe, bila Muumba, hadi sasa amepoteza au kupuuza uwezo wa kufikiri wa kuhesabiwa ipasavyo, kile ambacho Biblia inataja kuwa ni, upumbavu (mtu ambaye hupuuza au hukosa sababu): "Mpumbavu amesema moyoni, Hakuna Mungu." Imekuwa hata hivyo, angalau kwamba sehemu kubwa ya Biblia ni ya kweli, kwani kila mtu mwenye akili timamu lazima ahitimishe; kwa maana ni ukweli unaojidhihirisha kwamba athari hutokana na vyanzo vifaavyo. Kila mmea na kila ua, hata, hunena ushuhuda mwingi juu ya somo hili. Imeumbwa kiajabu, inaurembo wa kipekee katika umbo na sura, kila moja wao unanena hekima na ustadi zaidi ya ule wa mwanadamu. Ni upuuzi ulioje unaojivunia ustadi na werevu wa kibinadamu, na unaohesabu kama majaliwa tu, ukawaida, usawa na uwiano wa maumbile; unaokubali sheria za kimaumbile, huku ukikana kwamba maumbile yana Mpaji sheria mwenye ujuzi.

Wengine wanaokana kuwako kwa Muumba mwenye ujuzi hudai kwamba maumbile ndiyo Mungu pekee, na kwamba kutokana na maumbile aina zote za ukuaji wa wanyama na miche ziliendelea bila kupangwa kiakili, ila wasema zilitawaliwa na "sheria ya wanye uweza sana ndiyo hunusurika" katika mchakato wa mabadiliko.

Nadharia hii inakosa uthibitisho, kwani sote tunaona kwamba viumbe mbalimbali ni vya asili zisizobadilika ambazo hazigeuki na kuingia asili za juu; na ingawa wale wanaoshikilia nadharia hii wamejitahidi mara kwa mara, hawajawahi kufanikiwa ama katika kuchanganya spishi mbalimbali au kutokeza aina mpya dhabiti. Hakuna mfano unaojulikana ambapo aina moja imebadilika kuwa ya aina nyingine.* Ingawa kuna samaki ambao wanaweza kutumia mapezi yao kwa muda kama mbawa, na kuruka kutoka majini, na vyura wanaoweza kuimba, hawajawahi

kujulikana kubadilika na kuwa ndege; na ingawa wapo kati ya nyani ambao wanafanana kidogo na wanadamu, ushahidi haupo kabisa kwamba mwanadamu alitokana na viumbe hivyo. Kinyume chake, uchunguzi unathibitisha kwamba ingawa aina tofauti za spishi zile zile zinaweza kukuzwa, haiwezekani kuchanganya spishi mbalimbali, au kwa moja kubadilika kutoka kwa nyingine. Kwa sababu iyo hiyo punda na farasi, ingawa zinafanana, haziwezi kudaiwa kuwa zinahusiana, kwa maana inajulikana vyema kwamba watoto wao si wakamilifu na hawawezi kueneza aina yoyote yao.

**Kwa manufaa ya baadhi ya wasomaji tunasema kwamba mabadiliko kama vile kubadilika kwa viwavi kuwa vipepeo si mabadiliko ya asili: kiwavi ni mabuu aliyeanguliwa kutoka kwenye yai la kipepeo.*

Hakika kama maumbile isiyo na akili ndiyo ingekuwa muumbaji au mgeuzi angeendeleza mchakato huo, na kusingekuwa na kitu kama viumbe vilivyowekwa, kwani bila akili hakuna kitu ambacho kingefika katika hali maalum. Mageuko yangukuwa ukweli leo, na tungeona samaki wakibadilika kuwa ndege, na nyani kuwa watu. Nadharia hii tunahitimisha kuwa kinyume na akili za kibinadamu sawia na Biblia, inapodai kwamba viumbe wenye akili waliumbwa na nguvu zisizo na akili.

Nadharia moja kuhusu uumbaji (isipokuwa mwanadamu) kwa mchakato wa mageuko, ambayo hatuoni pingamizi kubwa nao, tunasema kwa ufupi kama ifuatavyo: Inadhania kwamba aina mbalimbali za sasa zimewekwa dhabiti na hazibadiliki kwa asilia au aina yao, na ingawa asilia za sasa zinaweza kukuzwa kwa kiwango cha juu zaidi, hata kufikia ukamilifu, spishi hizi au asilia zitabakia kuwa sawa milele. Nadharia hii kwa zaidi inadхания kwamba hakuna kati ya spishi hizi zilizowekwa dhabiti ambazo ziliumbwa hivyo hapo awali, bali kwamba katika siku za nyuma zilikuswa kutoka kwa ardhi, na kwa michakato ya polepole ya mageuzi kutoka kwa fomu moja hadi nyingine. Mageuzi haya, chini ya sheria zilizowekwa kiungu, ambamo chini yao mabadiliko ya chakula na hali ya hewa yalikuwa na sehemu muhimu, huenda yaliendelea mpaka kufikia aina zisizobadilika, kama inavyoonekana sasa, zilidhibitishwa, zaidi yake ambako badiliko haliwezekani, kusudi kuu la Muumba katika hili, kwa mwonekano wote, hatimaye ikiwa imetimika. Ingawa kila moja ya familia mbalimbali za mimea na wanyama ina uwezo wa kuboreshwa au kuharibika, hakuna hata moja kati yao inayoweza kuathiriwa na kuwa, wala haiwezi kuzalishwa kutoka kwa familia nyingine au aina nyingine. Ingawa kila moja ya haya yanaweza kufikia ukamilifu wa asili yake isiyobadilika, mpango wa Muumba kuhusu asili ukiwa umefikiwa, mabadiliko zaidi katika suala hili haliwezekani.

Inadaiwa kwamba mimea na wanyama wa awali, ambako aina zisizobadilika za sasa zilitoka, zilitoweka kabla ya kuumbwa kwa mwanadamu. Mifupa na masalia ya wanyama na mimea ambayo hayapo sasa, yanayopatikana chini kabisa ya uso wa dunia, yanapendelea nadharia hii.

Mtazamo huu haupuuzi wala haukatai fundisho la Biblia kwamba mwanadamu alikuwa kiumbe wa moja kwa moja na mkamilifu, aliye fanywa kwa sura kiakili na kimaadili ya Muumba wake, na si maendeleo kwa mchakato wa mageuzi, labda wa kawaida kwa uumbaji uliobaki. Mtazamo huu haungebatilisha, bali ungeunga mkono dai la Biblia, kwamba asili kama ilivyo leo inafundisha kwamba Mwenye Akili ndiye aliyeiamuru, na ndiyo ilikuwa sababu yake ya kwanza. Acha akili ya kibinadamu ifanye yote iwezayo kufuatilia mambo ya hakika yanayojulikana kwa kukubalika na kwa kufaa, zikitoa sifa zinazostahili kwa sheria za asili kwa kila hali; lakini nyuma ya mifumo yote tata ya maumbile ni mkono wa Mtunzi wake mkuu, Mungu mwenye akili, muweza yote.

Tunadai, basi, kwamba kuwepo kwa Muumba Mwenye Akili ni ukweli uliodhihirishwa wazi, ambao uthibitisho wake upo pande zote: ndio, na ndani yetu; kwa maana sisi tu kazi yake, ambaye kila nguvu ya akili na mwili inazungumza juu ya ujuzi wa ajabu zaidi ya ufahamu wetu. Naye pia ndiye Mbuni na Muumba wa kile tunachoita maumbile. Tunadai kwamba aliamuru na kuanzisha sheria za kimaumbila, uzuri na uwiano ambao utendaji wake tunaona na kustaajabia. Huyu ambaye hekima yake hupanga na ambaye nguvu zake zinategemeza na kuongoza ulimwengu, ambaye hekima na uwezo wake unapita zetu wenyewe kwa kiasi kisichopimika, sisi tunamwabudu na kumwenzi kwa silika.

Kutambua uwepo wa Mungu huyu mkuu ni kuogopa nguvu zake muweza wa yote, isipokuwa tunaweza kumuona akiwa na wema na uzuri unaolingana na uwezo wake. Juu ya ukweli huu pia tunahakikishiwa kikamilifu na ushahidi huo huo ambao unathibitisha uwepo wake, nguvu na hekima. Sio tu kwamba tunalazimishwa kufikia mkataa wa kwamba kuna Mungu, na kwamba nguvu na hekima yake ni zaidi ya uwezo wetu wenyewe kwa njia isiyopimika, bali tunalazimishwa na sababu kufikia mkataa wa kwamba kitu kikubwa zaidi kilichoumbwa si bora kuliko Muumba wake; kwa hivyo ni lazima tuhitimisha kwamba udhihirisho mkubwa zaidi wa ihsani na uadilifu miongoni mwa wanadamu ni duni kwa upeo kuliko ule wa Muumba, kama vile hekima na uwezo wa mwanadamu ni duni kuliko wake. Na kwa hivyo tunayo mbele ya maono yetu ya kiakili, tabia na sifa za Muumba mkuu. Yeye ni mwenye hekima, haki, upendo na nguvu; na mawanda ya sifa zake, ni lazima, ni mapana zaidi kuliko yale ya uumbaji wake mkuu zaidi.

Lakini zaidi: kwa kuwa tumefikia mkataa huu unaofaa kuhusiana na kuwako na tabia ya Muumba wetu, acheni tuulize, Tutazamie nini kwa kiumbe kama huyo? Jibu linakuja, kwamba milki ya sifa kama hizo inabishana na mazoezi yao, matumizi yao. Nguvu ya Mungu lazima itumike, na hiyo kupatana na asili yake mwenyewe—kwa hekima, kwa haki na kwa ukarimu. Vyovyote itakavyokuwa njia ya kufikia lengo hilo, chochote kile kinachoweza kuwa utendaji wa nguvu za Mungu, matokeo ya mwisho lazima yapatane na asili na tabia yake, na kila hatua lazima ikubaliwe na hekima yake isiyo na kikomo.

Je, ni nini kinachoweza kuwa na akili zaidi kuliko matumizi ya uwezo kama haya tunayoona yakidhihirishwa katika kuumbwa kwa malimwengu mengi yanayotuzingira, na katika aina mbalimbali za ajabu za kidunia? Ni nini kingeweza kuwa na akili zaidi kuliko kuumbwa kwa mwanadamu, aliyejaliwa uwezo wa kufikiri na kuamua, mwenye uwezo wa kuthamini kazi za Muumba wake, na kuhukumu ustadi wake—wa hekima yake, haki, nguvu na upendo? Yote haya ni ya kuridhisha, na yote yanapatana kabisa na ukweli unaojulikana kwetu.

Na sasa inakuja pendekezo letu la mwisho. Je, si jambo la akili kudhania kwamba kiumbe huyo mwenye hekima na uzuri usio na kikomo, akiwa amemfanya kiumbe mwenye uwezo wa kujithamini yeye mwenyewe na mpango wake, angesukumwa na upendo na uadilifu wake kukidhi mahitaji ya asili ya kiumbe huyo, kwa kumpa UFUNUO *fulani*? Je, haingekuwa dhana yenye akili, kwamba Mungu angempa mwanadamu habari kuhusu lengo la kuwako kwake, na mipango yake kwa ajili ya wakati wake ujao? Kinyume chake, twauliza, je, lingekuwa jambo lisilopatana na akili kudhania kwamba Muumba kama huyo angeumba kiumbe kama vile mwanadamu, na kumpa uwezo wa kufikiri unaofikia wakati ujao, na bado asifunue mipango yake ya kutimiza matamano hayo. ? Mwenendo kama huo haingekuwa wa busara, kwa sababu ni kinyume na tabia ambayo tunampa Mungu kwa njia inayofaa; kinyume na njia sahihi ya kutawaliwa na haki na upendo.

Tunaweza kufikiri kwamba katika kumuumba mwanadamu, kama Hekima ya Kiungu ingeamua kuwa haifai kumpa ujuzi wa hatima yake ya wakati ujao, na sehemu yake katika mipango ya Muumba wake, basi kwa hakika Uadilifu wa Kiungu, na Upendo wa Kiungu, ungalisisitiza kwamba awe mdogo sana katika uwezo wake kiasi kwamba asingeweza kuteswa na kutatanishwa na mashaka, na woga, na ujinga daima; na matokeo yake Nguvu ya Kiungu ingetumika chini ya mipaka hiyo. Basi, ukweli kwamba mwanadamu ana uwezo wa kufahamu ufunuo wa mpango wa Kiungu , unaochukuliwa kuhusiana na tabia iliyokubaliwa ya Muumba wake, ni sababu kubwa ya kutarajia kwamba Mungu angetoa ufunuo huo, kwa wakati na namna hekima iliyoidhinishwa. Kwa hiyo, basi, kwa kuzingatia mambo hayo, hata kama tungekuwa hatujui Biblia, akili ingetufanya tutazamie na kutazamia kupata ufunuo fulani kama vile Biblia inavyodai kuwa. Na zaidi ya hayo, tukizingatia mpangilio na maelewano ya uumbaji kwa jumla, kama vile katika mwoondoko makubwa nyanja na mifumo hutegemeza wakati na mahali, tunaweza tu kuhitimisha kwamba makosa madogo, kama vile matetemeko ya ardhi, vimbunga, nk, ni dalili tu kwamba utendaji kwa jumla wa vitu mbalimbali katika dunia hii si kamilifu kwa sasa. Uhakikisho wa kwamba hatimaye yote yatakuwa kamilifu na yenye uwiano duniani kama mbinguni, pamoja na maelezo fulani kwa nini sivyo hivyo kwa sasa, ni maombi ambayo si yasiyo na maana kwa watu wenye hoja kuuliza, wala kwa Muumba, ambaye hekima, nguvu na wema huonyeshwa, kama jawabu. Kwa hivyo tunapaswa kutarajia ufunuo unaotafutwa kujumuisha uhakikisho kama huo na maelezo kama hayo.

Baada ya kuthibitisha uthabiti wa kutarajia ufunuo wa mapenzi na mpango wa Mungu kuhusu jamii yetu, tutachunguza katika sura inayofuata tabia ya jumla ya Biblia inayodai kuwa ni ufunuo huo. Na ikiwa inawasilisha tabia ya Mungu kwa upatanifu kamili na sababu ambayo imezingatiwa hapo juu inaamuru, tunapaswa kuhitimisha kwamba kwa hivyo inajithibitisha yenyewe kuwa ufunuo unaohitajika na unaotarajiwa kutoka kwa Mungu, na inapaswa kukubali ushuhuda wake hivyo. Ikiwa ni ya Mungu, mafundisho yake, yanapothaminiwa kikamilifu, yatapatana na tabia yake, jambo ambalo linatuhakikishia kwamba yeye ni mkamilifu katika hekima, haki, upendo na nguvu.

"Enyi watu wenye udadisi, mnaozurura nje ya nchi,
Na kufuatilia maajabu ya uumbaji,
Ungama nyayo za Mungu wako,

Na msujudieni, na kumwenzi.
“Ee Bwana, mbingu zatangaza utukufu wako;
Katika kila nyota hekima yako inang'aa;
Lakini macho yetu yanapotazama Neno lako,
Tunasoma jina lako kwa njia nzuri zaidi.”

Mwanga wa Jua Juu ya Yote

"Ni upumbavu ulioje basi," ambao mkosoaji asiye na imani hutangaza,
Kwa midomo ya dharau na macho ya busara, yanayojua ulimwengu,
"Huku ngome hadi ngome na nguzo hadi nguzo wakirudia
Changamoto isiyoisha ya mdundo wa ngoma ya vita,
Na kuzunguka dunia ya kijani kibichi, kwa sauti ya kengele ya kanisa,
Ngoma ya asubuhi ya kambi hutegemeza wakati,
Kutazamia amani katika ulimwengu uliojihami kwa silaha;
Ya panga kuwa majembe yaliyobadilishwa na hirizi za Kimaandiko;
Ya mataifa yalirolewa kwa mvinyo ya damu,
Kusitasita kuchukua dhamana ya udugu,
Kama mlevi kujibu simu ya Baba Mathew.

"Zuia Bau au Kaisaria

Katika “utulivu” na maazimio yaliyofanywa;
Bunduki za Mwiba zilizo na maandishi yaliyoelekezwa kwa Maandiko, na matumaini
Kuzamisha waogeleaji kwa mawimbi yenye dhoruba;
Bado itakuwa utukufu na fahari ya vita
Kando ya gari lao mamilioni ya watu wanaopiga kelele wakisonga;
Bado ni kazi hafifu kwa jasiri anayeondoka
Kofia chake kitaondolewa, na kitambaa cha uzuri kinatikisika;
Bado mkariri ataimba wimbo wake;
Bado shujaa anapiga magoti mbele ya wenye nguvu;
Maridadi na ya kuvutia, sufu iliyokuzwa Kiungu,
Katika chupa yake ya tatu ya divai ya kuchukiza,

Kwa wakaguzi waliobobea na wenye makali watathibitisha
Biashara yao kwa mujibu wa sheria ya upendo;
Na Kanisa kwa Jimbo, na Jimbo kwa Kanisa litapigana,
Na wote wawili wanakubali kuwa peke yake ni sawa."
Licha ya dhihaka kama hizi, enyi waaminifu wachache,
Wanaothubutu kushika Neno la Mungu na kushuhudia kweli,
Ambao imani yao iliyo wazi inapita wakati wetu mbaya,
Na zaidi ya jangwa la sasa la uhalifu
Wanaoona siku zijazo tulivu na mavazi yake ya kijani kibichi,
Milima yake iliyojaa sufu, na kati ya vijito vyake.

Bado wameshika njia ambao mwito imewalazimishia,
Ingawa hekima ya kidunia inatikisa kichwa cha tahadhari.
Hakuna ukweli kutoka mbinguni unaoshuka kwenye nyanja yetu
Bila salamu ya dharau ya mwenye shaka:
Kukanushwa, na kudhihakiwa, mpaka baraka zake zinaanguka
Kawaida kama umande na mwanga wa jua juu ya yote.

—*Whittier*